

YAKKA IJRO SAN'ATINING O'ZIGA XOS JIHATLARI

*Qo'qon Davlat Universiteti**Rashidova Zulfiya Muhiddinovna**Ilmiy rahbar: Madolimov Dilmurodjon Yusufovich*

Annotatsiya: Mazkur maqolada yakka ijro san'atining mazmun-mohiyati, uning musiqiy madaniyatdagi o'rni hamda o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, yakka ijrochining mahorati, sahna madaniyati, ijodiy yondashuvi va tinglovchilar bilan muloqot o'rnatishdagi ahamiyati yoritiladi. Yakka ijro san'atining milliy va jahon musiqa madaniyatidagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: Yakka ijro, musiqa san'ati, ijrochilik mahorati, sahna madaniyati, vokal ijrochilik, musiqiy talqin, san'atkor, ijodkorlik, musiqa madaniyati.

Musiqa san'ati insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, u kishilarning ma'naviy dunyosini boyitish, estetik didini shakllantirish va milliy qadriyatlarni avlodlardan avlodga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi. Musiqa ijrochiligi esa ushbu jarayonning asosiy bo'g'inlaridan biri hisoblanadi. Ijrochilikning turli shakllari mavjud bo'lib, ular orasida yakka ijro san'ati alohida o'rin tutadi.

Yakka ijro san'ati bir ijrochi tomonidan musiqiy asarning tinglovchilarga yetkazilishi jarayoni bo'lib, unda ijrochining individual mahorati, hissiyoti va ijodiy yondashuvi yaqqol namoyon bo'ladi. Bunday ijro shakli san'atordan yuqori kasbiy tayyorgarlik, sahna madaniyati va psixologik barqarorlikni talab qiladi. Shu sababli yakka ijro san'ati musiqiy madaniyat rivojida muhim o'rin egallaydi.

Musiqa ijrochiligi va yakka ijro masalalari ko'plab olimlar hamda san'atshunoslar tomonidan tadqiq etilgan. O'zbek musiqa madaniyatini o'rganishda Rajabiy, Akbarov, Matyoqubov, To'xtasinov kabi olimlarning ilmiy ishlari muhim manba hisoblanadi. Ular milliy musiqamizning rivojlanish bosqichlari, ijrochilik maktablari va san'atkorlarning faoliyatini tahlil qilganlar.

Xorijiy tadqiqotchilar tomonidan esa ijrochilik mahorati, sahna madaniyati va musiqiy interpretatsiya masalalari keng o'rganilgan. Ularning ilmiy qarashlariga ko'ra, yakka ijrochi musiqiy asarni nafaqat texnik jihatdan mukammal ijro etishi, balki uning mazmuni va g'oyasini tinglovchiga chuqur his ettira olishi kerak.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yakka ijro san'ati musiqa ijrochiligining eng murakkab va mas'uliyatli turlaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolani tayyorlashda tahliliy, qiyosiy va tavsifiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Musiqa san'ati bo'yicha ilmiy adabiyotlar, o'quv qo'llanmalar va ilmiy maqolalar o'rganilib, yakka ijro san'atining nazariy hamda amaliy jihatlari tahlil qilindi. Shuningdek, mashhur ijrochilar faoliyati misolida yakka ijroning o'ziga xos xususiyatlari

o'rganildi. Yakka ijro san'atining asosiy xususiyati ijrochining individual mahorati bilan bog'liqdir. Jamoaviy ijroda mas'uliyat bir necha ijrochilar o'rtasida taqsimlansa, yakka ijroda barcha e'tibor va mas'uliyat bitta ijrochiga yuklanadi. Shu bois ijrochi asarni texnik va badiiy jihatdan mukammal egallagan bo'lishi zarur. Yakka ijroning muhim jihatlaridan biri musiqiy talqindir. Har bir ijrochi asarni o'z dunyoqarashi, hissiyotlari va tajribasi asosida talqin qiladi. Natijada bir xil asar turli ijrochilar tomonidan turlicha ijro etilishi mumkin. Bu esa yakka ijroning ijodiy xususiyatini namoyon etadi. Sahna madaniyati ham yakka ijro muvaffaqiyatining muhim omillaridan biridir. Ijrochining tashqi ko'rinishi, sahnadagi harakati, tinglovchilar bilan muloqoti va o'zini tutishi tomoshabinlarda ijobiy taassurot uyg'otadi. Ayniqsa, vokal ijrochilikda sahna madaniyati san'atkorning umumiy obrazini shakllantiradi. Yakka ijro san'atida psixologik tayyorgarlik ham katta ahamiyatga ega. Sahnaga yolg'iz chiqish ijrochidan o'ziga bo'lgan ishonch va hissiy barqarorlikni talab etadi. Hayajonni yenga olish, tinglovchilar e'tiborini jalb qilish va asar mazmunini to'liq yetkazish yuqori mahorat belgisi hisoblanadi. Yakka ijroning yana bir afzalligi ijrochining o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon etishiga sharoit yaratishidir. Bunda uning ovoz diapazoni, texnik imkoniyatlari, hissiy ifodasi va ijodiy qobiliyatlari yaqqol ko'rinadi. Shu sababli ko'plab taniqli san'atkorlar aynan yakka ijro orqali mashhurlikka erishganlar. Milliy musiqa san'atimizda maqom, katta ashula, baxshichilik va an'anaviy qo'shiqchilik yo'nalishlarida yakka ijro alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu yo'nalishlarda ijrochi nafaqat musiqiy asarni kuylaydi, balki milliy madaniyat va ma'naviy meros targ'ibotchisi sifatida ham faoliyat yuritadi.

Yakka ijro san'ati musiqa madaniyatining muhim tarkibiy qismi bo'lib, unda ijrochining individual mahorati, ijodiy tafakkuri va sahna madaniyati namoyon bo'ladi. Ushbu san'at turi ijrochidan yuqori kasbiy tayyorgarlik, kuchli psixologik barqarorlik va musiqiy asarni chuqur his etishni talab qiladi. Yakka ijro san'atini rivojlantirish yosh avlodning estetik didini shakllantirish, milliy musiqa merosini asrab-avaylash va san'at taraqqiyotini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 28-maydagi **Madaniyat, san'at va adabiyot sohasi vakillarini davlat mukofotlari bilan taqdirlash** Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentinig 02.02.2022 yildagi PQ-112-son Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida.
3. Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston nashriyoti. 2017 yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentinig 26.05.2020 yildagi PF-6000-son Farmoni 3. Miziyoyev. Sh. M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz.-T.: "O'zbekiston", NMIU, 2017.-488b.

5. Akbarov I. Musiqa lug‘ati. – Toshkent: O‘qituvchi, 1997.
6. Matyoqubov O. Maqomot. – Toshkent: Musiqa, 2004.
7. Rajabiy Y. O‘zbek xalq musiqasi. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1959.
8. To‘xtasinov A. Musiqa nazariyasi asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
9. Jabborov A. O‘zbek musiqi tarixi. – Toshkent: Fan, 2018.
10. Karimov H. Musiqa pedagogikasi va ijrochilik mahorati. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
11. Abdullayev R. Musiqa madaniyati va san’atshunoslik asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
12. www.artist.uz
13. www.ziyonet.uz
14. www.edu.uz
15. www.jazz.ru

